

Westerkwartier in transitie

-*"Want er is altijd licht. Als we maar moedig genoeg zijn om het te zien."* (Amanda Gorman)

"Het ander monument" (2019) van Karel Buskes: een acht meter hoge beeltenis van de negatieve gevolgen van de Gaswinning in Groningen. Het is voor de gedupeerden en hen die vergeefs waarschuwden.

Algemene beschouwingen Tweede Bestuursrapportage 2021 en de Programmabegroting 2022

Herfst 2021

*Annemiek KleinJan-Uneken, Aartjan Feitsma, Han Warmelink, Henk Bakker en
Klaas-Wybo van der Hoek, Emil Klok, Albert Houwer en Henk Poker*

In transitie

Als je de Tweede Bestuursrapportage 2021 en de Programmabegroting 2022 goed leest, dan komt een beeld naar voren van een gemeente en een samenleving die zich door de coronacrisis heen proberen te slaan. Maar er is niet alleen die coronacrisis.

Het is een tijd waarin we als het ware door de tien plagen van Egypte bezocht lijken te worden. Het begrip crisis is niet uit de media en onze taal te branden: coronacrisis, klimaatcrisis, wooncrisis, vertrouwenscrisis, Pfascrisis, aardgascrisis, energiecrisis, toeslagencrisis, vluchtelingencrisis, stikstofcrisis. Misschien moeten aan deze tien nog toegevoegd worden de (jeugd)zorgcrisis, de politieke crisis, personeelscrisis en.....

De crises hebben diepe wortels. Pleisters plakken helpt niet langer.

Bijvoorbeeld de klimaatverandering. Op grond van recent onderzoek van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCCD), de groep wetenschappers van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties, en eigen onderzoek komt het KNMI tot de conclusie dat de zeespiegel in deze eeuw stijgt met 1,2 meter. Mocht de ijskap op de Zuidpool nog sneller verdwijnen, dan wordt dat zelfs twee meter. Westerkwartier houdt dan geen droge voeten.

Of bijvoorbeeld bij de wooncrisis. Het gebrek aan een goede verdeling van de woonruimte, jaagt de huizenprijzen op tot ongekeerde hoogte. Dat heeft een direct gevolg voor onze inwoners die graag in hun dorp willen blijven wonen. Dat beïnvloedt de leefbaarheid en de mobiliteit.

Op de verschillende terreinen lijkt de crisis van het vertrouwen in de overheid te gaan overheersen. Het vertrouwen in de landelijke overheid is van een kleine 70% gedaald naar een dieptepunt van iets minder dan 30%; het vertrouwen in de lokale overheid is gedeukeld van zo'n 60 naar 50%. ('De laag-vertrouwensamenleving: de maatschappelijke impact van COVID-19 in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam & Nederland', november 2021).

We hebben duurzame oplossingen nodig om de crises het hoofd te bieden. Voor duurzame oplossingen moeten we onze gemeente, onze samenleving en onszelf heruitvinden. We moeten heel anders omgaan met gezondheid, energie, klimaat, overheid en politiek. Op sommige gebieden moeten we opnieuw beginnen, op andere resetten en op weer andere de goede dingen blijven doen.

Moeten we zorgen hebben over al die crises? Zeker. Moeten we pessimistisch zijn over de oplossingen? Zeker niet. De overheid blijkt toch op korte termijn veel te kunnen. Onze inwoners hebben vaak mooie oplossingen met zorg-, -energie- en ander coöperaties, met verenigingen en ondernemerschap. En we kunnen inspiratie putten bij denkers, zieners en dichters van deze tijd.

Bij de jonge dichter Amanda Gorman bijvoorbeeld. Zij droeg op indrukwekkende wijze haar gedicht voor bij de inauguratieplechtigheid van de Amerikaanse president Biden. "Want er is altijd licht. Als we maar moedig genoeg zijn om het te zien. Als we maar moedig genoeg zijn om het te zijn." (Vertaling door Karin Dunning en Kaj van der Plas.)

Soms lijken in het Westerkwartier deze crises ver weg voor ons en willen we graag doen alsof we er niets mee te maken hebben. Maar ze zijn in meer of mindere mate terug te vinden in de Tweede Bestuursrapportage 2021 en de Programmabegroting 2022. De meer duurzame oplossingsrichtingen zijn natuurlijk in onderliggende nota's te vinden, zoals het Duurzaamheidsbeleid, Hernieuwbare elektriciteit, Sportakkoord, Voedselakkoord.

De fractie van GroenLinks had verder liever gezien dat de Programmabegroting meer in dienst was gesteld van de noodzakelijk transitie, zeg de heruitvinding van Westerkwartier.

Perspectiefnota 2022-2025

De Programmabegroting 2022 steunt op de Perspectiefnota 2022-2025, die de raad op 7 juli jl. vaststelde. We hebben daarbij nog wel enige vragen: wat is er met de inspraak en suggesties gebeurd? We lezen er niets van in de stukken die nu op de agenda staan. Ter opfrissing van het geheugen:

- Bianca Kaatee namens de organisatie Humanitas die voortreffelijk werk verricht en steun vroeg;
- Wim Stevens namens het Platform Toegankelijk Westerkwartier met onder meer zijn terechte pleidooi voor de inclusieagenda, de uitvoering van het VN-verdrag en de uitdaging om de best toegankelijke gemeente te worden;
- Jori Wolf namens Dorpsbelangen Den Horn over een inspirerend landschapsplan;
- daarnaast hebben Dorpsbelangen en de Dorpscoöperatie Grijpskerk brieven geschreven om de nodige aandacht te vragen voor woningbouw en een nieuwe plek voor het Lauwerscollege, dat écht in Grijpskerk moet blijven.

Tweede bestuursrapportage 2021

In de Tweede bestuursrapportage 2021 wordt netjes verslag gedaan van de voortgang van de uitvoering van het beleid. Er is een financiële bijstelling van ca. € 800.000,= positief, waardoor het te verwachten tekort op € 1,5 mio uitkomt en dus meevalt, afgezet tegen de eerdere verwachtingen. Dat er nog veel onzekerheden zijn, vooral door de coronacrisis en de toekenning van middelen daarvoor van het Rijk, begrijpen we. Toch valt op dat op dat op verschillende terreinen geld overblijft of geen besteding kan worden gevonden: bijvoorbeeld cultuur, sport, bijzondere bijstand, schuldenbeleid, werknemersuitgaven, sportakkoord. De beantwoording van onze technische vragen -waarvoor dank- geeft voldoende houvast voor onze indruk dat met deze Tweede Bestuursrapportage de ontwikkelingen goed beschreven worden.

Minder tevreden kan de raad zijn over het tekort bij de afvalverwerking. Het college is daarbij minder in control.

Kritisch moeten we zijn over het niet totstandkomen van aangekondigd beleid zoals het vervolg op het algemeen belang-besluit, sportaccomodaties, monumenten, aanjagen van snel internet bijvoorbeeld in Middag en het herstelplan corona.

Programmabegroting 2022

De Programmabegroting 2022 kenmerkt zich gelukkig door de nodige moed om licht te zien, om in de woorden van Gorman te spreken. Het college is *“geenszins van plan om een afwachtende houding aan te nemen.”* En ja, het college weet dat *“we hier een zekere mate van financieel risico nemen, maar dat risico is naar onze mening velen malen kleiner dan niets doen.”* Het zijn woorden uit het hart van GroenLinks. De grootste risico's zijn: de gevolgen van de coronacrisis, negatieve gevolgen van de herijking van het gemeentefonds en de uitgaven voor de jeugdzorg. Daarvan akte!

En eerlijk is eerlijk: het kabinet is over het algemeen bepaald niet krenterig geweest met geld voor het bestrijden van de coronacrisis en het compenseren van de gevolgen.

Je kunt als kritiek formuleren -zoals de hoofdeconomen van enkele instellingen en banken doen- dat de wijze waarop al het geld is ingezet, de economie bevriest. goed Er wordt bij de steunpakketten immers gemikt op het teruggaan naar het “normale”, het precorona-tijdperk, waardoor je de broodnodige transitie van economie en samenleving tegengaat.

Intrigerend is eveneens dat het debat over de superioriteit en de overwinning van het liberalisme -in 1992 afgekondigd door de Amerikaanse politieke denker Francis Fukuyama- geheel verstomd is. Nogal wiedes, omdat zelfs de grootste vrije ondernemers en liberalen niet wisten hoe snel ze in deze coronacrisis moesten gaan schuilen bij de overheid. We moeten nu wel zorgen dat we het debat over het belang en onmisbaarheid van een sterke overheid goed gaan voeren.

Het collegebeleid voor de onroerendezaakbelasting (ozb) is op z'n minst kronkelig te noemen. Bij de Perspectiefnota hield het college nog vast aan de verhoging van 5%, na de zeer grote verhogingen in de afgelopen jaren. Een motie voor even een pas-op-de-plaats van VVD en GroenLinks werd toen nipt verworpen. Met het zicht op het verkiezingsjaar is de koers opeens geheel verlegd. Het is bijzonder dat een verworpen motie beleid wordt. Toch is GroenLinks blij dat bij alle prijsverhogingen de gemeentelijke lasten een beetje getemperd worden door de onroerendezaakbelasting te beperken tot de inflatiecorrectie.

In de Programmabegroting 2022 komen verschillende taakstellingen te vervallen. Dat is behalve inhoudelijk, ook financieel te verantwoorden dankzij de (grotendeels tijdelijke) verhoging van de uitkering van het rijk. Het betreft bovendien taakstellingen die wij in eerste instantie hebben aangevochten: bij het sociaal domein en de onderhoud van de openbare ruimte. Ook deze verbeteringen haalt GroenLinks graag naar zich toe.

Tegelijkertijd hebben we een wethouder horen zeggen dat *“het geld bij de plinten opklotst”*. Ja, het kan verkeren: nog niet zo lang geleden waren er genoeg ideeën en was er geld tekort; nu is er genoeg geld en lijkt er een tekort aan ideeën.

Deze waarneming sluit aan bij onze indruk dat er in ons land en de andere westerse landen betrekkelijk weinig nieuwe richtinggevende ideeën worden ontwikkeld. We lijken te werken aan het verder verfijnen van ideeën van tien, twintig jaar geleden en lijken onvoldoende energie vrij te kunnen maken voor echte vernieuwing. Vandaar dat onze fractie ook zo positief is over activiteiten van deze gemeenteraad als de Vooruitkijkspiegel, de avond over kernenergie en straks de Raad van Verbeelding, waarbij andere benaderingswijzen naar voren komen.

We zouden nu volop in de transitie moeten zitten van de oude economie en de oude samenleving naar nieuwe manieren van produceren en consumeren. We zetten zeker stappen, maar het zijn kleine stappen en soms zijn het zelfs stappen terug. We hebben meer ongeduld nodig om die crises te kunnen overwinnen. En dat mag voor ons hier geduldig ongeduld zijn, maar we moeten de transitie in gang zetten en voltooien.

Vanuit ons geduldige ongeduld willen we graag enkele accenten zetten bij de Programmabegroting: voor het volgen van brede welvaartindicatoren, voor versnelde isolatie, terugdringen van microplastics zoals rubbergranulaat, het behoud van de Lauwers collegevestiging voor Grijskerk, meer nacht in de nacht en laaggeletterdheid.

Herstelplan naar strategische transitie

Opmerkelijk is het dat de raad het document “Strategische positionering” alleen informeel heeft behandeld. Het werd zelfs als fundament genoemd bij de presentatie van de Omgevingsvisie-in-wording.

In de visie van GroenLinks is de “Strategische positionering” bij uitstek iets om er een gedragen raadsdocument van te maken. Helemaal omdat het college -ondanks de belofte dat wel te doen- niet met een herstelplan komt voor de periode na de corona. Voor het welslagen van de transities is een integrale visie wezenlijk. Anders komt er weinig terecht

van de heruitvinding van Westerkwartier. Ons voorstel: combineer de “Strategische positionering” met onder meer de resultaten van het ambtelijke rapport “Postcorona onderzoek”. Het argument dat een herstelplan niet meer nodig is, omdat alles weer normaal is of wordt, is een onderschatting van de ernst van de situatie. Het doet ook geen recht aan de lessen die we kunnen leren uit de coronatijd en het gevaar dat de coronamaatregelen een economie en samenleving bevroren, die straks onvoldoende bestaansrecht hebben.

Vanuit deze transitiebenadering stellen wij voor alvast de indicatoren voor de **brede welvaart** op te nemen in Programmabegrotingen en Bestuursrapportages, zodat we de ontwikkelingen daarin goed kunnen volgen en zo nodig bijsturen. Daarvoor dienen we **een motie** in.

Vertrouwen overheid

Onder de verschillende crises -in het bijzonder de toeslagencrisis kinderopvang, de aardgaswinningsschade, ook deels de weerstand tegen vaccinatie- ligt een groeiend wantrouwen tegen de overheid. In de Tweede Bestuursrapportage en de Programmabegroting wordt gemeld dat de gemeente dichtbij de inwoners staat. In veel gevallen en op papier zal dat zo zijn, maar er zijn ook inwoners die verloren raken in het doolhof van het keuzemenu of de mededeling *“Daar moet u mijn collega voor hebben”*. Voorbeelden zijn niet alleen de inspraak bij de schuldhulpverlening, maar ook inwoners die zich verzetten tegen de illegale hoogspanningsmasten van TenneT en een inwoonster uit Niezijl die haar doolhofervaring beschrijft in het dorpsblad. De vele klachten deze zomer over het onderhoud van de openbare ruimte in verschillende dorpen maken nog meer duidelijk: men is de bekende gezichten en aanspreekpunten kwijt en dus het gevoel van de directe betrokkenheid. Zo wordt het een stellige overtuiging: niet alleen Den Haag heeft zich teruggetrokken uit de provincie, maar nu verdwijnt de gemeente ook nog uit onze dorpen. Wat is dat toch dat er veel gebeurt (voorlichting, leefbaarheidscoördinatoren, dorpswethouders e.d.), bestuurders vinden dat het goed gaat en dat de werkelijkheid voor de inwoners nogal anders is? Er is echt een verdere transitie en modernisering van het bestuur nodig. De menselijke maat en de directe contacten moeten nog meer voorop staan in politiek en bestuur.

Aardgas

De behandeling van de schade als gevolg van de aardgaswinning leidt tot veel onbegrip bij onze getroffen inwoners. Het is ook onnavolgbaar dat buurman en -vrouw wel een ruimhartige vergoeding bij dezelfde soort schade krijgen en jij niet. Er zijn nogal inwoners die ons benaderen en vragen stellen. Als je dan aan de keukentafel hun verhaal hoort en de vertwijfeling in hun ogen ziet over wat nog komen kan, snijdt dat door je ziel. Vaak zien inwoners door de bomen het bos niet meer, laat staan dat ze de weg door het bos nog weten te vinden. Wel of geen bezwaar aantekenen? Welke adviseur of instantie kan ik nog vertrouwen? Zij hebben behoefte aan ondersteuning: een persoon die ze kunnen vertrouwen en die hen met het goede advies kan coachen. Daarom zou het een goed idee zijn om een **aardgasschadecoach** aan te stellen. De gemeente kan dat doen op grond van haar zorgplicht voor haar inwoners. Kan het college hier eens over nadenken? GroenLinks hecht ook zeer aan de moties die op 7 juli jl. door deze gemeenteraad zijn aangenomen over de gasopslagen Langelo en Grijskerk. De zogenoemde omgekeerde bewijslijst is echt van groot belang voor verdere aardgaswinnings-activiteiten in onze gemeente.

Dure energie

Intussen is de energie behoorlijk duurder geworden voor onze inwoners. Gelukkig is het kabinet met een compensatie gekomen. De gemeente krijgt geld voor **extra isolatiemaatregelen van inwoners**. Het college moet zorgen dat dit geld snel bij de inwoners komt. Vandaar onze **motie**.

Wooncrisis

Een bedreiging voor de leefbaarheid is het gebrek aan woonruimte, ook in onze gemeente. Jongeren trekken nogal eens weg uit onze dorpen wegens gebrek aan woonperspectief. We hadden gehoopt dat dit college zich de wooncrisis meer had aangetrokken en stevig het initiatief had genomen om deze crisis het hoofd te bieden. Den Haag wijst immers naar de gemeenten. Bovendien ligt er op dit gebied een nog strategischer vraagstuk: hoe verhoudt Westerkwartier zich tot de bouwopgave van de stad Groningen. Worden Aduard en Zuidhorn straks de nieuwe buitenwijken van stad of hebben we landschappelijk betere antwoorden? Overigens zal een goede analyse opleveren dat we niet alleen nieuw moeten bouwen, maar ook dienen te vernieuwen en herstructureren. Er zal stevig geïnvesteerd moeten worden, vooral in de oudere wijken. Interessant is nog de waarneming dat van de 27.494 woningen in Westerkwartier 3% onbewoond is: dat zijn er meer dan 880. Stel dat je daarvan iets van de helft wel bewoonbaar krijgt, heb je alweer twee keer de jaarproductie van nieuwe woningen in de gehele gemeente.

Westerkwartier zou het initiatief kunnen nemen de Regio Groningen-Assen voor de wooncrisis **de Woonruimte Aanjaagfunctie** te laten vervullen. Westerkwartier kan wellicht iets betekenen met tiny houses, waarbij voor GroenLinks de kwaliteit en duurzaamheid daarvan voorop dient te staan.

Rubbergranulaat

Het rubbergranulaat op de kunstgrasvelden is een tikkende milieutijdbom. Op den duur wordt het grondwater bedreigt. Langs de meeste kunstgrasvelden zijn nu een soort spatlappen aangebracht. Ze moeten voorkomen dat de rubberkorrels verder verspreid worden. Deze voorgeschreven maatregel is een doekje voor het bloeden. We moeten geen **rubbergranulaat** meer laten aanbrengen en de huidige korrels uitfaseren. Het is een mooie concrete transitie-opgave. We dienen daarvoor **een motie** in.

Lauwers College behouden voor Grijpskerk

Het Lauwers College in Grijpskerk kampt al jaren met ruimtetekort. Deze vestiging doet het goed, onder meer door de moderne onderwijsvorm. Voor het dorp Grijpskerk en de deelname aan het onderwijs is het van groot belang dat er mogelijkheden in het dorp blijven. Tot nu toe is de huisvesting tot augustus 2023 voldoende. GroenLinks vindt het van belang dat ook daarna deze vestiging in Grijpskerk blijft. Natuurlijk heeft het schoolbestuur de belangrijkste stem in de locatiekeuze. Tegelijkertijd helpt het, als de gemeenteraad laat weten dat het belangrijk vindt dat het **Lauwers college ook na 2023** welkom is in Grijpskerk. En stel dat er nieuwbouw zou komen voor de school, dan kunnen op de huidige locatie woonruimten komen. Ook een mooie transitie. Zo bereiken we verschillende doelen. We dienen daarvoor **een motie** in.

Donker

Schijnbaar in tegenspraak met het citaat van Gorman pleitte Harm van der Dong op 27 oktober jl. voor meer duisternis en minder licht als inspraak op de Programmabegroting. Het is duidelijk dat Van der Dong het over de fysieke verschijnselen licht en donker heeft; de dichter Gorman gebruikt de overdrachtelijke betekenis van deze begrippen. Van der Dong heeft gelijk dat we de donkerte in onze gemeente **echt donker** moeten laten. Dat is beter voor dier, milieu en mens. Vandaar **onze motie**.

Problemen met taal

De wethouder meldt dat 7000 Westerkwartierders problemen hebben met taal. Vaak wordt dit laaggeletterdheid genoemd. Dat is zo'n 13% van de volwassenen (boven de 15; volgens het antwoord op onze technische vragen is het zo'n 6% van de totale bevolking). Ondanks alle goede bedoelingen en inzet van zo'n € 300.000,= lukt het ons niet om de taalproblemen echt terug te dringen. Dat moet onze Westerkwartier raadseer te na zijn. Onderzoeken, evaluaties en aanbevelingen van anderen liggen er genoeg. Het gaat hier niet om een direct politiek gevoelig onderwerp, maar om een reflectie op de vraag waarom die overheid met haar maatschappelijke instituties niet verder komt. **Ons voorstel: laten we zelf als raad een zelfreflectieve en overzichtelijke inventarisatie doen. Dat kan een in te stellen zelfreflectieve raadscommissie doen.** Wat doen we als hier als raad niet goed genoeg? Hoe kunnen we zelf zo'n vraagstuk anders aanpakken? Met de opbrengst van zo'n reflectie kunnen we wellicht wat leren voor andere vraagstukken.

Samenvattend

GroenLinks vindt dat de Tweede Bestuursrapportage 2021 voldoende informatie geeft om deze goed te keuren. We houden moppers over de overschrijding bij de afvalverwerking en het niet afkomen van toegezegd beleid. Daarnaast biedt de Programmabegroting welkome correcties op het beleid in de richting van GroenLinks. In het bijzonder het schrappen van verschillende bezuinigingen (taakstellingen) en het dempen van de onroerend zaakbelasting (ozb) hebben wij steeds bepleit en worden nu werkelijkheid. Deze raadsperiode met dit college zal vooral de geschiedenis ingaan als het tijdperk van harmonisatie. Daarnaast zijn wat nog aarzelende en schuchtere vingeroefeningen gedaan over de strategische positie van Westerkwartier en de heruitvinding van Westerkwartier. Bij dat laatste willen we in het bijzonder als positief noemen de Hernieuwbare elektriciteit, Duurzaamheidsbeleid, Voedsel- en Sportakkoorden. Graag zal GroenLinks in de komende periode een bijdrage leveren aan het fundamenteel verder helpen slagen van de transities.

In onze moties leggen wij accenten die de transities in onze gemeente bespoedigen. Wij wensen eenieder toe dat we daaraan met al onze passie en creativiteit kunnen werken. Dat is nodig voor de toekomst van onze inwoners en voor ons Westerkwartier.

Overigens zijn wij van mening dat de stations van Visvliet en Leek heropend moeten worden.

-“Want er is altijd licht. Als we maar moedig genoeg zijn om het te zien.” (Amanda Gorman)